

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความรู้ นับเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญและเป็นจุดหมายหลักประการหนึ่งของการศึกษาและการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นไปอย่างรวดเร็วในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงนี้จะครอบคลุมไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการ การสื่อสารโทรคมนาคมสมัยใหม่ และวิทยาการคอมพิวเตอร์ ปัจจัยดังกล่าวสามารถทำให้มนุษย์ติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วทุกมุมโลก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในซีกโลกหนึ่งจะมีผลกระทบต่ออีกซีกโลกหนึ่งไปด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้ทั่วโลกมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวได้ว่ามีลักษณะเป็นโลกไร้พรมแดน(Globalization)

สมชัย วุฒิปรีชา (2534) ให้ความเห็นว่าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้กันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ ข้อมูลข่าวสารและเครื่องมือเครื่องใช้ระบบอัตโนมัติ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวส่งผลให้เกิดสาระความรู้ในสาขาต่างๆ แฝงกระจายออกไปทุกทิศทุกทาง จึงนับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชากรโลกจะต้องพัฒนาคุณสมบัติพื้นฐานในการใฝ่หาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ซึ่งการศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนานี้ ดังที่ ทอฟเลอร์ (Toffler, 1981) กล่าวไว้ว่า การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาสติปัญญา พัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ มีเหตุผล รู้เท่าทันสังคม สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน และในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความคิดเห็นของภิญโญ สาธร (2534) ที่ว่า “การศึกษานับเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญทั้งทางด้านจิตใจ อุบนิสัยและคุณสมบัติอย่างอื่นที่จำเป็นในการสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นในบุคคลแต่ละคนและในสังคม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้โดยสันติสุขก่อปรด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีสมความปรารถนาของบุคคลและสังคมส่วนรวม”

การจัดการศึกษาทุกระดับในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างลักษณะนิสัยใฝ่รู้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2538) นั้น ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในจุดหมายของหลักสูตร ข้อ 6 “ให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ” และเพื่อความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ ได้นำคุณลักษณะความใฝ่รู้ที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ข้อ 2 “ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ” และในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ข้อ 4 “ให้ผู้เรียนมีความสนใจแสวงหาความรู้ และรูปแบบการทำงานใหม่ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความรู้ในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเพื่อการทำงานและการดำรงชีวิต” นอกจากนี้ยังได้บรรจุเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความใฝ่รู้ไว้ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 อีกด้วย

แม้ว่าคุณลักษณะความใฝ่รู้จะได้รับการยกระดับความสำคัญขึ้นมากเพียงใดก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้สอนยังมีได้นำไปใช้ฝึกให้เกิดกับผู้เรียนเท่าที่ควร ดังที่รายงานของคณะกรรมการการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก (2535) เรื่อง ภาวะวิกฤตชีวิตเด็กไทย : ปัญหาที่ไม่สายเกินแก้ กล่าวไว้ชัดเจนว่า

... ภาพรวมโดยทั่วไปในด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนรวมทั้งการวัดและประเมินผล ยังเน้นการให้ความรู้ด้านเนื้อหามากกว่าการสอน พัฒนาบุคลิกภาพและลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งได้แก่ ความมีวินัย ความใฝ่รู้ ความรับผิดชอบงาน ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผล การเรียนการสอนเน้นความรู้ความจำมากกว่าการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ในระดับที่สูงขึ้น . . .

จากมูลเหตุที่กล่าวข้างต้น จึงควรส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะความใฝ่รู้ อย่างจริงจัง โดยในระบบโรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาคุณลักษณะความใฝ่รู้อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความเคยชินจนติดเป็นนิสัย และในการฝึกปฏิบัติดังกล่าว ควรที่จะได้มีแนวทางในการดำเนินการอย่างมีลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการแสวงหาความรู้นั้นๆ ด้วยการแสวงหาความรู้ในลักษณะกระบวนการ ซึ่งการทำงานในลักษณะกระบวนการนี้เป็นคุณลักษณะที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันว่า มีประสิทธิภาพสูง ดังที่ สบง ลักษณะ (2534) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมกระบวนการไว้ว่า “การพัฒนาเด็กให้เกิดความสามารถเชิงกระบวนการนั้น เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอน เพื่อให้ติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง” อย่างไรก็ตามการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ให้ประสบผลสำเร็จเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้สำหรับผู้เรียนนั้น มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการแสวงหาความรู้คือ เจตคติที่มีต่อการแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เพราะเจตคตินั้นเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีผล

ต่อการเกิดการกระทำของบุคคล ซึ่งบุคคลจะมีการตอบสนองในทางใดทางหนึ่งและเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นการทำให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการฝึกกระบวนการแสวงหาความรู้ นั้นจึงต้องคำนึงถึงการส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้ นั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ มีการกระทำใน 2 ลักษณะคือ การโน้มน้าวส่วนที่เป็นความรู้สึกทางลบของผู้เรียนต่อการแสวงหาความรู้ ให้เป็นไปในทางบวกและการส่งเสริมพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดจากความรู้สึกทางบวกต่อการแสวงหาความรู้ ให้เพิ่มมากขึ้น ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาจึงนับเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมความใฝ่รู้ อย่าง แท้จริง

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้เกิดคุณลักษณะใฝ่รู้ดังกล่าวข้างต้นได้นั้น ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษา โดยเฉพาะในระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งที่มีเยาวชนเข้ามารับการเรียนรู้และฝึกทักษะต่าง ๆ มากที่สุด โดยมีบุคคลสำคัญที่จะทำหน้าที่หล่อหลอมให้เยาวชนเกิดคุณลักษณะความใฝ่รู้ก็คือครู ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในคู่มือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ (2534) กล่าวถึง บทบาทของผู้สอนไว้ว่า

... การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูลดบทบาทลงเป็นเพียงผู้กำกับนั้น ไม่ได้หมายความว่า ครูจะได้นิ่งเฉยๆ แต่ครูจะต้องปรับบทบาทของตนเองมาทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ เป็นผู้ดำเนินการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและปรับเนื้อหา กระบวนการ และทฤษฎีการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ดังนั้น หากจะส่งเสริมคุณลักษณะใฝ่รู้สำหรับผู้เรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหารูปแบบการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าว สำหรับให้ครูได้นำไปดำเนินการ โดยที่รูปแบบการสอนนั้น ๆ ควรมีหลักการ จุดหมาย วิธีดำเนินการที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะใฝ่รู้อย่างจริงจัง โดยรูปแบบการสอนดังกล่าวสามารถที่จะนำไปใช้ได้สอดคล้องกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นไปได้ของการนำไปปฏิบัติด้วย การจัดให้มีรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะใฝ่รู้ทางหนึ่งก็คือ การศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนที่มุ่งส่งเสริมความใฝ่รู้สำหรับผู้เรียน นั่นคือ ควรเป็นรูปแบบการสอนที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จจากการฝึกทักษะนั้น ๆ และเป็นการฝึกในสาระความรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนในการกำหนดประเด็นที่ต้องการแสวงหาความรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ด้วยเจตคติที่ดี จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ อันเป็นการสร้างคุณลักษณะใฝ่รู้ให้แก่ผู้เรียน และจากการศึกษารูปแบบการสอนต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการสอนที่ใช้สาระอิงบริบท (Anchored Instruction) มีแนวโน้มที่สามารถจะส่งเสริมความใฝ่รู้ของผู้เรียนได้ ทั้งนี้เพราะรูปแบบการสอนนี้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ จากสาระอิงบริบท (Anchor) ที่ผู้สอนนำมาเสนอว่ามีประเด็นใดบ้างที่ผู้เรียนต้องการศึกษาเพิ่มเติมให้มีความรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วใช้วิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่ต้องการ แล้วนำมาเสนอให้สมาชิกอื่น ๆ ได้รับความรู้ หลังจากนั้นนำความรู้ที่ได้สรุปเชื่อมโยงกับสาระอิงบริบทเดิม และใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาประเด็นความรู้ที่ต้องการแสวงหาต่อไป

เพ็พ และ แมคอินไทร์ (Pape and McIntyre, 1992) กล่าวถึงการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทว่า มีแนวคิดพื้นฐานสำคัญอยู่ที่การทำกิจกรรมอย่างมีความหมาย กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากสาระอิงบริบท ที่ผู้สอนนำมาเสนอ สาระอิงบริบทนี้มีลักษณะเป็นเนื้อหาสาระหลัก ๆ ของเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยสาระหลักนี้นำมาเสนอผ่านทางสื่อการสอนต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ วัสดุทัศน บทความ การแสดงบทบาท เป็นต้น สาระอิงบริบทนี้มีลักษณะเป็นภาพกว้าง เชื้อต่อการพิจารณากำหนดประเด็นสำหรับการค้นคว้าได้ในหลายแง่มุม คือมีลักษณะเป็นบริบทที่กว้างขวาง (Macrocontext) วีเยและคณะ (Vye and Other, 1990) กล่าวถึงสาระอิงบริบทว่า จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ โดยสามารถพิจารณาถึงความซับซ้อนของข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในสาระอิงบริบทและสามารถกำหนดเป้าหมายที่ผู้เรียนต้องการศึกษาค้นคว้าในการเรียนครั้งนั้น ๆ ได้

จากแนวคิดพื้นฐานในการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความไม่รู้ของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะ มีกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณาสาระต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสาระอิงบริบท เกิดความสนใจต้องการที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม สามารถกำหนดประเด็นค้นคว้า พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดที่จะนำรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท ซึ่งทดลองใช้ในต่างประเทศอย่างได้ผลมาแล้วมาปรับใช้ภายใต้บริบทของไทย โดยจะนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความไม่รู้ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพราะเล็งเห็นความสำคัญดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า การส่งเสริมความไม่รู้เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้นควรจะได้เริ่มสร้างพื้นฐานคุณลักษณะนี้ไว้ในผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป

เนื่องจากการส่งเสริมความไม่รู้สำหรับนักเรียนประถมศึกษา มุ่งเน้นที่ผู้เรียนโดยตรง จึงควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เรียนเป็นสำคัญ และความแตกต่างทางการเรียนของผู้เรียนก็นับเป็นปัจจัยหนึ่ง ทั้งนี้เพราะในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ จะมีนักเรียนที่มีระดับแถมทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ที่ต้องเรียนร่วมกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการใช้รูปแบบการสอน

ดังนั้นในการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ครั้งนี้ จึงมีพื้นฐานที่แตกต่างอย่างเด่นชัด 2 ประการ คือ ความแตกต่างของระดับแถมเฉลี่ย
ทางการเรียน และรูปแบบการเรียนการสอน (รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับรูปแบบการสอน
ตามปกติ) ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาปฏิสัมพันธ์ของระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนของ
นักเรียนที่แตกต่างกับรูปแบบการสอน ที่มีผลต่อการส่งเสริมความใฝ่รู้สำหรับนักเรียน
ประถมศึกษาด้วย เพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการ
ส่งเสริมความใฝ่รู้ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับนักเรียนที่มีพื้นฐานทางการเรียนต่างกัน
ดังกล่าว

ส่วนการกำหนดระดับชั้นของผู้เรียนที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนั้น ผู้วิจัย
ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนในด้านพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย ซึ่งหาก
พิจารณาตามแนวทฤษฎีเชวาน์ปัญญาของเพียเจท์ ที่กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาทางด้าน
สติปัญญา 4 ชั้นแล้ว พบว่าเด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป นับเป็นชั้นที่พัฒนาการสติปัญญา
เจริญสูงสุด เด็กในวัยนี้มีความพร้อมในการคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอก
เหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ เพียเจท์ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2533: 41) ได้สรุปว่า “เด็กวัยนี้
เป็นผู้ที่คิดเหนือไปกว่าปัจจุบัน สนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างและมีความพอใจ
ที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม” เด็กกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่
เหมาะสมในการส่งเสริมความใฝ่รู้อย่างยิ่ง สำหรับเด็กกลุ่มอายุ 12 ปีขึ้นไปนี้จะเป็นผู้เรียนที่
อยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้นไป และด้วยเหตุผลที่ว่า การส่งเสริมความใฝ่รู้ควร
เริ่มตั้งแต่การศึกษาระดับพื้นฐาน จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

สำหรับเนื้อหาวิชาที่จะใช้เป็นแกนกลางในการทดลองใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น
นั้น เมื่อพิจารณาตามเนื้อหาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ.2533) แล้วพบว่ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมที่
เอื้อต่อการพัฒนาความใฝ่รู้ของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มวิชาดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการ
แก้ปัญหาชีวิตและสังคม ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพการณ์หรือปัญหาต่างๆ รู้จักคิดหาทาง
แก้ปัญหาอย่างมีทักษะโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการ
เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ด้วย ด้วยเหตุนี้จึงควรพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้
สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยนำเนื้อหา กลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่
รอบตัวเรา มาเป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น
ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งส่งเสริมความใฝ่รู้สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของรูปแบบการสอน โดยใช้สาระอิงบริบท มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อ

1. พัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ประเมินรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดย

2.1 เปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

2.2 เปรียบเทียบเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

2.3 เปรียบเทียบทักษะการแสวงหาความรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น ระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง

2.4 เปรียบเทียบเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

2.5 ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามรูปแบบการสอนกับระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียน ที่มีต่อทักษะการแสวงหาความรู้ของนักเรียน

2.6 ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามรูปแบบการสอนกับระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียน ที่มีต่อเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียน

3. เปรียบเทียบผลการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแสวงหาความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

2. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อการแสวงหาความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

3. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

4. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อการแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
5. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามรูปแบบการสอนกับระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียนต่อทักษะการแสวงหาความรู้
6. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามรูปแบบการสอนกับระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียนต่อเจตคติในการแสวงหาความรู้
7. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีผลการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีขอบเขตกำหนดไว้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัย ใช้ทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 ห้องเรียน ของโรงเรียนวัดเทพประสิทธิ์คณาวาส สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินการสุ่มแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Random assignment) โดย

กลุ่มทดลอง ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น
กลุ่มควบคุม ได้รับการสอนแบบปกติ

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

- 3.1.1 การสอนตามรูปแบบการสอน จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น และการสอนตามรูปแบบการสอนปกติ

- 3.1.2 ระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียนสูง ระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียนปานกลาง และระดับแค้นเฉลี่ยทางการเรียนต่ำ

- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 3.2.1 ความใฝ่รู้ ซึ่งแบ่งได้เป็น

- 1) คะแนนทักษะการแสวงหาความรู้
- 2) คะแนนเจตคติต่อการแสวงหาความรู้

- 3.2.2 ผลการเรียนจากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการทดลองครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาทดลอง 10 สัปดาห์ จำนวน 300 คาบ (คาบละ 20 นาที) โดยการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540

ข้อตกลงเบื้องต้น

ความใฝ่รู้เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่แล้วในบุคคลทุกคน ความใฝ่รู้ประกอบด้วย ทักษะการแสวงหาความรู้และเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ แต่เนื่องจากไม่มีการประเมินค่าของระดับทักษะการแสวงหาความรู้และเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ไว้เป็นเกณฑ์ ดังนั้น การส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ และเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ให้สูงขึ้น จึงนับเป็นการส่งเสริมความใฝ่รู้

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการสอน หมายถึง แบบแผนของการสอนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆทางการสอน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขั้นตอนการสอน การประเมินผล และกิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการสอนนั้นๆ

2. ความใฝ่รู้ หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้เรียนแสดงออกทางพฤติกรรมในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ และมีพื้นฐานความรู้ลึกที่ติดต่อการศึกษาค้นคว้านั้นๆ ประกอบด้วย

2.1 ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การแสดงออกของผู้เรียน ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ใน 5 ด้าน ได้แก่

2.1.1 การกำหนดประเด็นค้นคว้า ประกอบด้วย การแสดงออก ดังนี้

1) การตั้งประเด็นค้นคว้า หมายถึง การกำหนดประเด็นที่ต้องการค้นคว้า พร้อมบอกที่มาและระบุเหตุผล

2) การกำหนดขอบเขตของประเด็นค้นคว้า หมายถึง การระบุโครงสร้าง จัดหมู่พวก และลำดับความสำคัญของรายการที่จะค้นคว้า

3) การอธิบายประเด็นค้นคว้า หมายถึง การนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นค้นคว้า

4) การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นค้นคว้า หมายถึง การแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกันเกี่ยวกับประเด็นค้นคว้าให้มีความชัดเจน

2.1.2 การคาดคะเนผล ประกอบด้วย การแสดงออกดังนี้

1) การตั้งประเด็นาคคคะเนผล หมายถึง การนำเสนอประเด็นาคคคะเนผลที่มีแนวโน้มของความเป็นไปได้

2) การอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นาคคคะเนผล หมายถึง การนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่าคคคะเนผล

3) การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นาคคคะเนผล หมายถึง การแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน จนสามารถระบุลักษณะสำคัญของประเด็นาคคคะเนผลได้

2.1.3 การกำหนดวิธีการค้นคว้าและการดำเนินการ ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้

1) จำแนกวิธีการค้นคว้า หมายถึง การระบุแนวทางต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการค้นคว้า

2) เลือกวิธีการค้นคว้าพร้อมระบุเหตุผล หมายถึง การระบุเหตุผลในการเลือกวิธีการค้นคว้าที่มีหลักการ และแนวปฏิบัติที่นำไปสู่คำตอบที่ต้องการ

3) การวางแผนการค้นคว้าตามแนวทางที่ได้กำหนด หมายถึง การแสดงขั้นตอนการดำเนินการค้นคว้า

4) การาคคคะเนสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคในการค้นคว้า หมายถึง การแสดงรายการปัญหา/อุปสรรคที่าคคคะเนว่าจะเกิดขึ้นในการค้นคว้า โดยการรวบรวมจากประสบการณ์เดิมหรือการาคคคะเน

5) ดำเนินการค้นคว้า หมายถึง การร่วมกันปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

2.1.4 การวิเคราะห์ผลการค้นคว้า ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้

1) การจำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล หมายถึง การแยกแยะข้อมูลที่ค้นคว้าได้และจัดเป็นกลุ่มพวก

2) การพิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล หมายถึง การระบุรายละเอียดและแสดงความเกี่ยวข้องกันของข้อมูลในแต่ละกลุ่มพวกหรืออาจจัดลำดับความสำคัญในกรณีที่น่าจะเป็น

2.1.5 การสรุปผลการค้นคว้า ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้

1) การสังเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การเรียบเรียงข้อมูลที่ค้นพบจากการค้นคว้าและสรุปเป็นประเด็นที่ค้นพบ

2) การอภิปรายผลการค้นคว้า หมายถึง การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับประเด็นที่พบจากการค้นคว้า พร้อมทั้งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ค้นพบ ที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงประเด็นค้นคว้าใหม่

3) การสรุปกระบวนการในการค้นคว้า หมายถึง การระบุขั้นตอนหลักของกระบวนการที่ใช้ในการค้นคว้า

4) การประเมินกระบวนการที่ใช้ในการค้นคว้า หมายถึง การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และแนวทางแก้ไขกระบวนการค้นคว้าที่กำหนด สำหรับทักษะการแสวงหาความรู้นี้ สามารถประเมินได้ด้วยแบบประเมิน ทักษะการแสวงหาความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 เจตคติต่อการแสวงหาความรู้ หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนในการเห็นคุณค่าของการแสวงหาความรู้ โดยใช้ทักษะการแสวงหาความรู้ 5 ด้าน ได้แก่

- 1) การกำหนดประเด็นค้นคว้า
- 2) การคาดคะเนผล
- 3) การกำหนดวิธีค้นคว้าและดำเนินการ
- 4) การวิเคราะห์ผลการค้นคว้า
- 5) สรุปผลการค้นคว้า

โดยความรู้สึกต่อทักษะการแสวงหาความรู้นี้ สามารถวัดได้จากแบบวัดเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. สาระอิงบริบท หมายถึง เนื้อหาสำคัญที่ได้รับวิเคราะห์แล้วว่า ประกอบด้วยประเด็นหัวข้อต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนและครอบคลุมเนื้อหาของบทเรียนนั้น ๆ แต่ยังไม่มีความกระจ่างชัดในตัวเอง โดยนำเสนอเนื้อหาสำคัญนี้ผ่านทางสื่อการสอนต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ บทความ การแสดงบทบาท เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมในหลายแง่มุมและด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

4. รูปแบบการสอนที่ใช้สาระอิงบริบท หมายถึง แบบแผนในการจัดการเรียนการสอน ที่ผู้สอนนำเสนอสาระอิงบริบทให้ผู้เรียนพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ในหลายแง่มุมที่ต้องการค้นคว้าหาความรู้ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย แล้วนำความรู้ที่ค้นพบมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จากนั้นสรุปเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้รับกับสาระอิงบริบท เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสาระอิงบริบทนั้น ๆ อิงขึ้น แล้วนำความรู้ที่ได้ทั้งหมดไปใช้ในการพิจารณาประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าใหม่ต่อไป ซึ่งรูปแบบการสอนนี้ประกอบด้วยกิจกรรมค้นคว้าและสรุปเชื่อมโยง 10 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) เชื่อมโยงกับสาระอิงบริบท
- 2) อภิปรายประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสาระอิงบริบท
- 3) กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการค้นคว้าเพิ่มเติม
- 4) คาดคะเนผล
- 5) กำหนดวิธีการค้นคว้า
- 6) ดำเนินการค้นคว้า
- 7) วิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

- 8) ระบุความรู้เดิม
- 9) เชื่อมโยงความรู้
- 10) กำหนดประเด็นค้นคว้าใหม่

5. รูปแบบการสอนแบบปกติ หมายถึง การสอนที่ดำเนินการสอนตามแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1) กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมทบทวนความรู้เดิมสร้างความสนใจในการเรียนรู้บทเรียนใหม่
- 2) กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองจุดประสงค์ ได้แก่ การสาธิต การอภิปราย เป็นต้น
- 3) กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ เป็นการสรุปบทเรียนและฝึกฝนเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

6. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง กลุ่มเนื้อหาวิชาที่ว่าด้วยปัญหาและความต้องการของชีวิต สภาพสังคม วัฒนธรรมและการปกครองของไทย การเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ และการปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

7. ระดับแต้มเฉลี่ยทางการเรียน หมายถึง ระดับผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งได้จากการทดสอบในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2539 แล้วนำมาจัดระดับคะแนนเฉลี่ยโดยวิธีการหาค่าคะแนนเฉลี่ยโดยวิธีการหาค่าคะแนนซีเชิงเส้น (Linear Z-score) แล้วนำมากำหนดเป็นเกณฑ์ ดังนี้

นักเรียนที่มีระดับแต้มเฉลี่ยทางการเรียนสูง คือ นักเรียนที่มีคะแนนผลการเรียนมากกว่า ค่าเฉลี่ยบวกด้วย 0.5 ของค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

นักเรียนที่มี ระดับแต้มเฉลี่ยทางการเรียนปานกลาง คือ นักเรียนที่มีคะแนนผลการเรียนอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยบวกและลบด้วย 0.5 ของค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

นักเรียนที่มีระดับแต้มเฉลี่ยทางการเรียนต่ำ คือ นักเรียนที่มีคะแนนผลการเรียนน้อยกว่า ค่าเฉลี่ยลบด้วย 0.5 ของค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้

1. ได้รูปแบบการสอนที่ใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. ผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีรูปแบบการสอนเพิ่มขึ้นสำหรับการสอนเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
3. ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมความใฝ่รู้ โดยวิธีการใหม่ ๆ ที่ได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนของการวิจัยที่ถูกต้อง
4. กระตุ้นความสนใจและตื่นตัวในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ ในวงการศึกษาไทยมากขึ้น
5. เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในการสร้างและประยุกต์ใช้สื่อการสอนให้เป็นประโยชน์ในชั้นเรียนยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย